

سرشناسه: شهیدی پاک، محمدرضا ۱۳۴۱
عنوان: مطالعه تحلیلی تاریخ مصر و شام و جزیره

شخصیت نشر: قم: علویون، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۶۱۱ص

سابک: ۵-۳۵-۹۸۸۰-۶۰۰-۹۷۸

بها: ۳۰۰۰۰۰

وضعیت فهرست نویسی: قیفا

موضوع: ۱. مصر

موضوع: تاریخ

رده بندی کنگره: ۹۱۰/۴۰۵/۲۵ DT

رده بندی دیویی: ۹۱۰/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۶۴۵۲

انتشارات سرای کتاب

۰۹۱۰۷۷۱۷۱۸۷

شناسنامه

عنوان: مطالعه تحلیلی تاریخ مصر و شام و جزیره

نویسنده: محمدرضا شهیدی پاک

ناشر: سرای کتاب

تیراژ: ۱۰۰۰ عدد

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۹۷

فهرست مطالب:

بخش اول: کلیات و مقدمه تاریخ مصر و شام و جزیره	۱۲
بخش دوم: تاریخ مصر در عصر اسلامی در قرون وسطی	۲۷
باب اول: مقدمه ای بر عصر پیش از اسلام	۲۷
باب دوم: انتقال مصر به استلا از مصر اروپا و آمریکا: تاسیس شهر ممفیس، سر نوشت نمادهای مصر باستان کاربرد معاصر نماد	۴۳
باب سوم: ایران باستان و مصر - موداریه	۴۸
باب چهارم: مصر پس از اسلام	۵۲
باب پنجم: وصف جغرافیایی مصر پس از ظهور اسلام	۶۲
باب ششم: شهرهای اسلامی در مصر	۷۰
باب هفتم: فتح مصر و فرهنگ توسعه اسلام در مصر	۱۰۷
باب هشتم: تاریخ مصر و شام و جزیره و عراق از دیدگی و تاریخنگاری حضرت علی (ع)	۱۱۲
باب نهم: عصر والیان راشدین در مصر	۱۱۶
باب دهم: توقف و خروج انسان از تاریخ، علی ع در میان گرگ ها و کبک ها انسان نما	۱۳۶
باب یازدهم: قدرت فتوحات در اختیار دولت اموی - استفاده از سپاه شام برای جود قدرت در حجاز - جزیره و مصر	۱۳۵
باب دوازدهم: مصر در عصر والیان اموی	۱۴۱
باب سیزدهم: معسگر مصر در عصر خلفای عباسی	۱۴۷
باب چهاردهم: تاسیس خلافت و امپراطوری فاطمیان: دور جدید تاریخ اسلام در مصر و سام: کارکرد ایده نولوژی در تاریخ	۱۶۴
باب پانزدهم: فاطمیان در مغرب و افریقه	۱۷۱
باب شانزدهم: فتح نهایی مصر - فاطمیان در مصر: تاریخ سیاسی اجتماعی فاطمیان مصر: دور نخست دولت فاطمی در مصر عصر شکوه	۱۸۰
باب هفدهم: تاسیس اصالت و پوییش و تعالی و تکامل و توسعه معارف و فرهنگ و تمدن اسلامی در عصر فاطمیان مصر - ۲۱۰ سال تعالی و شکوه تمدن اسلامی	۲۰۴

باب هیجدهم: حج در مصر	۲۳۰
باب نوزدهم: دولت زنگیان و ایوبیان در مصر و شام:	۲۳۴
باب بیستم: تاریخ سیاسی دولت ممالیک (در مصر و شام) - (۹۲۳/۶۴۸-۱۵۱۷/۱۳۸۲):	۲۴۹
باب بیست و یکم: فرهنگ و تمدن اسلامی در عصر ممالیک	۲۵۸
بخش سوم: تاریخ شام دوره اسلامی در قرون وسطی، تاریخنگاری محلی و جغرافیای تاریخی شام:	۲۶۸
باب اول: انعکاس شام باستان در منابع تاریخی و جغرافیایی اسلامی در قرون وسطی:	۲۶۸
باب دوم: ویژگی شهرهای اسلامی شامات در قرون وسطی - جغرافیای تاریخی شام:	۲۷۵
باب سوم: شکل گیری قدرت اسلامی جدید در شام: تغییر معادلات قدرت در شام بر اساس موازنه	
قدرت در ایالات	۳۰۸
باب چهارم: تاریخ سیاسی امویان دمشق:	۳۱۲
باب پنجم: جنبش ها و نهضت های شام:	۳۱۷
باب ششم: تاریخ شام از چشم انداز دول حاکم در حلب: جغرافیای تاریخی حلب: تاریخ محلی حلب:	۳۲۱
باب هفتم: تاریخ جنگ های صلیبی: اادی از شامات:	۳۳۲
فصل اول: چشم انداز اجمال جنگ های صلیبی:	۳۳۲
باب هشتم: تفرقه امارات و دول اسلامی و نفوذ صلیبی: دولت های کوچک محلی موازی عصر سلطه	
سلجوقیان و صلیبی در شامات و نفوذ آنها در جزیره و اناطولی:	۳۷۷
باب نهم: تاریخ سیاسی فاطمیان در شامات:	۳۸۱
باب دهم: فرهنگ و تمدن اسلامی در عصر ایوبی:	۳۸۳
باب یازدهم: فرهنگ و تمدن اسلامی عصر ممالیک در شامات:	۳۸۷
بخش چهارم: تاریخ جزیره در دوره اسلامی در قرون وسطی	۳۸۹
باب اول: جزیره - تبار واژه - جغرافیا - پیشینه تاریخی	۳۸۹
بخش پنجم: تاریخ تشیع در مصر و شامات و جزیره	۴۱۷
باب اول: تاریخ تشیع و اهل بیت در مصر: اهل بیت در آثار دانشمندان مصر	۴۱۷
باب دوم: پراکندگی جغرافیایی و تاریخی تشیع در شامات:	۴۲۵
فصل اول: سیاست فاطمیان در احیای تشیع در شامات:	۴۲۵
باب سوم: مهدویت در مصر، شام و جزیره:	۴۳۴
بخش ششم: مصر و شام و جزیره در دوره عثمانی:	۴۳۸
باب اول: جزیره در دوره عثمانی: شروع جنگ جهانی اول بین عثمانی و انگلیس از جزیره:	۴۳۸
باب دوم: مصر در دوره عثمانی: قاهره پایگاه اصلی انگلیس در جنگ جهانی اول:	۴۴۱
باب سوم: شامات در دوره عثمانی:	۴۴۴
بخش هفتم: مصادر و مآخذ و منابع مصر و شام و جزیره	۴۵۲
باب اول: مصر و شام و جزیره در مراجع معاصر و منابع خاورشناسی:	۴۵۲
باب دوم: مصادر و مآخذ و منابع نگاری مصر و شام در آثار ایرانی و عرب معاصر:	۴۶۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا مَنْ أَسْرَى بِعَنْدِهِ لَيْلًا قَتَلَ الْمُسْجِدَ الْحَرَامَ إِلَى
الْمُسْجِدِ الْأَشْجَرِ الْيَمِينِ بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنَرْيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ
هُوَ الشَّمِيعُ الْبَصِيرُ

پیشگفتار:

مصر، شام، جزیره سوسی و سوسی ایست که همچنان تاریخ با آن‌ها ساخته می‌شود و شاخص‌ترین نمونه مورد مطالعه آکادمیک (Academic Case Study) برای کاربرد نظریه‌های عمده و بنیادین علوم انسانی بویژه در علوم سیاسی، تاریخ، جغرافیا، جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی، الهیات در جهان است. هلال خصیب و سوریه قدیم از دیرباز محل فرهنگ‌ها و تمدن‌هایی از دوره‌های باستانی آشوری (دروازه ایشثار، بابل) و هخامنشی و سلوکی و ساسانی و دوره اسلامی شاهد دولت‌های اموی، عباسی، فاطمی، ایوبی، ممالیک و عثمانی بوده‌اند. جنگ جهانی اول از جزیره با پیاده شدن سربازان انگلیسی و هندی در دهانه اروندرود در نوامبر ۱۹۱۴ آغاز شد و جنگ جهانی دوم که به علت اشتباهات عهدنامه ورسای (۷ مه ۱۹۱۹) بود و تأثیر زود و مستقیم آن در جهان اسلام در مصر و شام جزیره آشکار شد. بر اساس این سیر پیوسته در مصر و شام و جزیره تاریخ علم گذشته نیست علم آینده است. و حوادث منطقه مانند حادثه کانال سوئز (۱۹۷۶) دارای تکرار پیوسته و دارای ابعاد جهانی است. از سیوطی تا کیسینجر حدود پنج قرن می‌گذرد. سیوطی مصر را جهان کوچک در برابر جهان بزرگ دانسته است و کیسینجر برای صلح جهانی به اهمیت مصر و برای کنترل جهان به اهمیت شام و جزیره تأکید می‌کند. و می‌نویسد: مصر و شام دو محور اصلی صلح و جنگ در خاور میانه هستند و ورود به جنگ در خاور میانه بدون مصر ممکن نیست و استقرار صلح در آن جا بدون سوریه انجام پذیر نیست. ۵۰۰ سال پیش از کیسینجر این مورخ مصری از جایگاه مصر و شام و جزیره در تاریخ جهان نوشته است. در تصور او تاریخ ایده نولوژیک مصر و شام و جزیره نسبت برابر با تاریخ جهان دارد. سیوطی مورخ مصر عهد دولت ممالیک مصر و شام بار اتولوژیک و هستی‌شناختی تاریخ مصر را برابر با تاریخ جهان دانسته است. او مصر را العالم الصغیر، سلیل العالم الکبیر نامیده است. و

مابعدالطبیعه تاریخ مصر و شام نقطه تاثیر در تغییرات تاریخ جهان است و او به اهمیت بار هستی شنا می تاریخ مصر در رابطه با تاریخ جهان و تغییرات دور و دراز تمدنی آن توجه کرده است. شهرهای مصر و شام و جزیره داری بنیان های پویا شهر اید نولوژیک هستند. قاهره بغداد و دمشق و بیت المقدس نماد شهر و ایده نولوژی است. این ایده نولوژی از دوره باستان با عنوان سیاست کعبات شروع شدو در جنگ کعبات، همه کعبات از کعبه مصر عین شمس و کعبات حران و دمشق و بیت المقدس و یحل یهود در برابر کعبه اسلام باطل شد. ظهور اسلام جایگزین سرزمین امن جدید به جای سرزمین امن قدیم است. سوره بلذ در قران، تاریخنگاری شهر مکه به عنوان سرزمین امن در برابر سایر بلاد است. من مک حج انیممی که تحریف شده بود، احیا شد و سایر مسیر های حج بویژه حج به قبله اول ادیان یعنی بیت المقدس منسوخ شد و به تدریج با پایان جنگ های صلیبی برای همیشه خط حج مسیحی باطل شد. چنانکه نتیجه بیرونی اسلام در جزیره العرب، بطلان کعبات بود، شکست کعبات مصر ایران شام حبشه و یمن در برابر کعبه مکه آغاز این سیاست بود که آخرین تلاش سرهنگ مسیحی رومی ابرمرا در مکه نیز هم شکست و آغاز تاریخنگاری قران از نسبت قدرت حجاز به قدرت مصر و شام جزیره است. هفتصد بار مورد نزاع ایران و روم بوده است و به نوبت در موضع سرزمینی و موقعیت امپراطوری ایران و روم قرار گرفته است. سیاست انتقال قدرت از حجاز به کوفه در برابر سیاست اموی عثمانی انتقال پایتخت از دمشق به دمشق، برای کنترل جزیره که کلید سلطه بر مصر و شام است، تاثیر زود به بار آورد، خطر روم از کعبه دور شد، نزاع داخلی به مرزهای شام منتقل شد و زمینه های استمرار فتوحات باقی ماند. از سویی وارد تحرک و تغییر در این منطقه اراده انسان است و مصر و شام به عنوان پدیده ای که با تغییرات دانش سیاسی، اجتماعی و فرهنگی روبرو است، دارای ساحت انتربولوژی فرهنگی - سیاسی - مذهبی و اجتماعی است. رفتار انسان در قرون متمادی در تاریخ مصر و شام و جزیره درج شده است. انسان مصر و شام، حیوان بیابان بربر دایم با رویداد تاریخی است. جوش خوردن دو صورت بشریت غربی و شرقی با رفتار نظامی و سیاسی در شامات بر اهمیت هستی شناسی شام افزوده است. این اراده انسان منجر به فرقه گرایی باستانی و تاریخی مضمینی است که هرگز امکان اقدام جامع مشترک در سوریه وجود نداشته است و این عامل در واقعیت های تاریخ مصر و شام و جزیره در قرون وسطی است. مصادر متقدم و منابع معاصر و خاورشنا سان به آن تصریح کرده اند که شامات مرقعه چهل تکه یی از مجموعه عقاید و مذاهب بسیار مختلف است و امکان ارائه اقدام جامع مشترک در مسئله ارض مقدسه، در مصر و شام و جزیره

برای ایجاد صلح پایدار وجود ندارد و جنگ دائمی در این مناطق اجتناب ناپذیر است. برای مبنای تاریخ مصر و شام و جزیره به نوعی بخشی از تاریخ ادیان جهانی و بخش از تاریخ اروپا و قسمتی از تاریخ محلی کشور مصر و سوریه و عراق و اردن است. اهمیت اراده انسانی از دیگر سو، همواره محرک ذاتی های سیاسی اجتماعی شرق شناسی انگلیسی و آمریکایی است که همواره در صدد زنده کردن تاریخ اسلام در مصر و شام و جزیره هستند زیرا آن ها بر این اعتقاد قدیمی هستند که از قونیه تارقه دارای ثابت ثابت و مکان و زمان ثابت تاریخی در حافظه تاریخی ملل است و شباهت تاریخ به تاریخ شباهت آب به آب است. و این در محدوده مکانی از قونیه تا غوطه و رقه در فواصل زمانی متفاوت قدرتها در برابر دگر به نفع پرداخته اند. و این منطقه میز شطرنج و کلیت ثابت نزاع نیروهای اسلامی و شیعی و مسیحی و یهودی بوده است. چنانکه کوهن اظهار داشت ارتباطی بین شرق شناسی و مطالعات آن و سیاست روز وجود دارد. در مورد کتاب های دایره المعارف در مورد اسلام گزارشی آورده است و می نویسد: کتاب بینا موسوعه مطالعات خاور میانه چاپ ۱۹۷۶ نوعی جنگ جامع است و نویسنده اش آن را پایه ای محکم برای سیاست امریکایی قرار داده است (کوهن - ۱۳۷۰/۳۴) شرق شناسی بیش از نیم قرن است که با تعابیر جدید جغرافیایی از مصر و شام و جزیره به شمال آفریقا و خاور میانه در نیمه قرن بیستم به حاشیه مغرب آفریقا و خاور میانه بر شامات و بر جزیره و ایران برای استفاده از تاریخ و جغرافیا در منافع نوین خود در شرق بوسیله شرق شناسی استفاده کند. این همان مسئله پویایی تاریخ در مصر و شام و جزیره بر اساس برخورد اراده انسان غربی و شرقی است. پژوهش حاضر نتیجه تحقیقات پیشین مولف در تاریخ تحولات مصر و شام و جزیره است.

بخش اول: کلیات و مقدمه تاریخ مصر وشام وجزیره

کلیات تاریخ مصر وشام وجزیره: مباحث فرا تاریخی در منطقه مصر وشام وجزیره، علوم سیاسی علوم اجتماعی انسان شناسی

از مصر شناسی کلیات اسلامی تا مصر شناسی مدرن: مصر شناسی پدر تاریخ هرودت (۴۲۵ ق.م):

تحقیق در اسناد مصری باعث پیدایش اسلام خاصی شده است که مصر شناسی نام دارد. در این علم واحد اندازه گیری تاریخ مصر هزاره است. مصر شامل قلم سرین رشته تاریخ است که منابع تاریخی از دوره باستان تاکنون هنوز با اشتیاق به آن می گردند. مصری ها نیم قرن است که به مصر شناسی هرودت پرداخته اند و چندین کار با عنوان هرودت در مصر (۱۹۴۴/۱۹۴۶ و...) و... ارایه نموده اند و به تقدیر و تقدیس از او پرداخته اند و ارای او را بررسی کرده اند. زیرا از نیمه قرن ۱۸ میلادی خاورشناسان بویژه با کشف حجر الرشید در مورد اقوال هرودت در مصر و مصر باستان بدو گروه له و علیه هرودت تقسیم شدند. پدر تاریخ هرودت در کتب نه گانه تاریخ در کتاب دوم به مصر اختصاص داده است و می نویسد هرودت هنگام اشغال مصر در دست ایرانی ها به مصر سفر کرد ان ها اجازه سفر به او دادند. و طبیعت مصر و تاریخ فراغه را در کتاب خود به طور مفصل و دقیق ثبت کرد و رومی ها را به کندن میوه رسیده و سهل الوصول مصر تحریک و تشویق کرد. هرودت رومی ایرانیان را در تسخیر مصر مستوده است. بنابراین او هم مانند رومی های خواستار استعمار مصر است (خفاجه/۱۹۶۶/صص) مورخان اسلامی تاریخنگاری کلانی از مصر ارایه داده اند و دسته بندی زمانی مشخصی ارایه کرده اند. مصر شناسی اسلامی بدو قسمت مصر قبل طوفان و بعد طوفان تقسیم شده است که حدود سی و پنج تن تا ظهور اسلام بر مصر پا دشاهی کردند که ادواری که مانتو و دیگر

خاورشناسان ارایه می دهند با آن تطبیق می کند. به هر صورت مصر شناسی اسلامی سنتی تاریخی است که مسعودی به آن اشاره کرده است و دو مورخ متخصص و بنیانگذار مصر شناسی کندی و شاگردش ابن زولاق، واقف به تخصص مصر شناسی بوده اند، چنانکه مسعودی، مصر شناسی را نوع سنت علمی معرفی کرده است. به هر حال تاریخنگاری و مصر شناسی مدرن باروش های مدرن تحقیق تاریخی به شناخت گسترده مصر اقدام کرده است که دارای رویکرد جدید کمی و محتوایی است. در دوره مدرن با کمک باستان شناسی و اثر شناسی، تحقیقات مصر شناسی به مانتو و قبل از اوبه پتری باز می شود. برای این تحقیقات مانتو، قالب تاریخ مصر در سی و یک سلسله ریخته شده است. مهمترین حوادث رادوار تاریخ مصر در این تقسیم بندی عبارت است: امپراطوری قدیم رود نیل - پیشرفت های علمی و معنوی، هنر در امپراطوری قدیم و اعتقاد به الوهیت فرا عنه و تغییر پایتخت از نخب الکب به ممفیس، اتحاد مصر - لیبی و علیا در مصر واحد و سلسله III و سلسله IV که کارهای سنگی بزرگ و اهرام را بنا کردند و تاسیس امپراطوری جدید بوسیله سلسله XVIII و حکومت ۴۵۰ سال کا هنان طویه، حمله بخت النصر در ۶۵۰ ق م و سپس تصرف مصر در ۵۲۵ بوسیله کمبوجیه تا ۴۰۴ و سقوط در ۳۳۲ بوسیله اسکندر و جانشینان او بطالسه که اسکندریه دارالعلم معارف یونانی شد و مصر انبار غله روم شد و نهایتاً سلسله مصریان و اعتقاد ملی مصر به وحدت طبیعت و دشمنی با ارتدکس بیژانس از مسایل معیشت - خسرو پرویز مصر را در ۶۱۶ گرفت و روم در ۶۲۸ پس گرفت. دوران مصر اسلامی و سپس مصر زیر سلطه اروپائیان و سرانجام استقلال مصر و مصر عبدالناصر و جنگ ۱۹۷۳ است. (مصباح ۱/ ۲۷۸)

مطالعات اجتماعی اوضاع سیاسی-اجتماعی و انترپولوژی فرهنگ مصر در دوران وسطی

الف: تغییرات آب و هوا و آثار جسمی و روحی آن:

طبیعت متفاوت مصر باعث تولید افکاری در ارتباط بین علل تغییرات، در تاریخ مصر شده است. یکی از جامع ترین آن ها کار های متقدمین از جغرافی دانان قرون وسطی مقدسی است و در آثار متاخرین ابن خلدون و بویژه مقریزی است که تقریباً معاصر هم بوده و فضا های واحدی را تغییرات را مشاهده کرده اند و به تبیین علل مادی و سیاسی اجتماعی تغییرات روی آورده اند. مقریزی با ارایه مقدمه جغرافیایی مبسوط در آغاز کتاب خطط بطور مفصل به این امر پرداخته و وصف جزئی ارایه کرده است. مقریزی بین آب و هوای خشک و مرطوب مصر و رنگ پوست و سیاهی و نوع موی

مصریان از منطقه جنوبی آن نزدیک آسمان و منطقه شهرهای اسکندریه و ورشید و فرما و که معتدل است و لذا پوست سمر و اخلاق آن ها سبیل است (صارت الوانهم سمرا و اخلاقهم سهله و شعورهم بسطه) و جاهایی از مصر که باد صبا می وزد حال مردم خوب است. او تغییرات دائمی آب و هوای مصر و کثرت فن و سرعت زوال موجودات در آن بحث کرده است (مقریزی/۱۹۸۸/۱۳۰-۱۴۰) در وصف غلات مصر و میوه های آن که در معرض فساد است. به نوشته او غذای اهل مصر مختلف است و اهلی سفل مصر قلقاس و الجلبان می خورند و و اهل صعيد خرما و حلوی و شیرینی از نیشکر و نوعی نان در همه آن گندم نام کعک میخورند و ماهی و البان و.... و خصوصیات غذا در بدن های آن ها مشاهه میشود بدن های آن ها سخیف و در حال تغییر است و لذا اخلاق آن ها متأثر از این غذای در حال سر فساد است... قلیله الصبر و الجلد و کذاک اخلاقهم یغلب علیا الاستحاله و النقل من شی الی شی ربه و الجبن و التروط و الشح و قله الصبر و ارغبه فی العلم و سرعه الخوف و الحسد و التمیمه و الذب و البی الطمان و ذم الناس (مقریزی/۱۹۸۸/۱۳۷) و لیست هذه الشرور عامه فیهم و لکن موجوده فی اکثرهم و منهم من خص الله بالفضل و حسن الخلق و برئ من الشرور از نتایج مقریزی در بررسی مفاصل و جریان بدن ها در مصر و تولید بیماریها بویژه المرض الوافد که تعبیر مقریزی از بیماری شایع در مصر است (مقریزی/۱۹۸۸/۱۴۲) او علت امراض وافد را تغییر کیفیت هوا و غذا و آب و حالت نفسی دانسته است. او بین گرانی و ایجاد بیماری و بین فراوانی و ایجاد بیماری ارتباط منطقی برقرار کرده است. او چگونگی ایجاد بیماری بوسیله تغییرات نفسانی را در نمونه وجود ترس عمومی از پادشاه و پرخوری ناشی از شام بررسی کرده است (و در مورد این نتیجه سیاسی اجتماعی مینویسد:- (و الاحداث النفسیه تحدث النفس الوافد متی حدث الناس خوف عثم من بعض الملوك فیطول سفرهم و تفکرهم فی الخلاص منه و فی وقوع البلا فیسوء هضمهم و تغیر حرارتهم الغریزه و ربما اضطروا الی حرکه عنیفه نفسی هذه الحاله و یوقعون قحط بعض السنین فیکثرون الحرکه و الاجتهاد و ادخار الاشیا و یشتد غمهم بما سیحدث من سرانجام راه حلی برای حفظ بدن ها در مصر ارایه کرده است و آن تدبیر امر آب و هوا و غذا و سایر عوامل برای اعتدال بخشیدن به آن ها است از جمله هضم در اکثر مصر بد است باید مراعات قلب و معده و کبد و عروق با بهبود هضم بشود (مقریزی/۱۹۸۸/۱۴۵). مقریزی پاره ای از اخلاق مردم مصر و جایگاه مرد وزن و درجه اجتماعی آن ها و سلطه زنان بر مردان در امور و طبقات اجتماعی مردم مصر از قبطی و عرب و عجم و ترک و.. علل گستردگی آن را ذکر کرده است. مقریزی در کتاب السلوک نیز حوادث

سیاسی - اجتماعی و ارتباط آن ها با اقتصاد و معیشت را ذکر کرده است و اثر او سالشماری از این حوادث همراه تحلیل اجتماعی آن ها است.

ترکیب نژادی و جمعیتی مصر و شام و جزیره:

ک. ترک و چرکس، نژادهایی است که مقریزی و سیوطی به آن ها پرداخته اند. اهل مصر قبطی و یونانی و عمالیقی (سیوطی ۱۹۹۱/۲۶) یعقوبی دو گروه قبطی معرفی کرده است.

ج: قلمبه تاریخ منطقه و نامات (Levant) در دیدگاه تاریخی هگل:

هگل فیلسوف قرن هجدهم آلمان از جمله نظریه پردازان اروپایی است که مدیترانه را ناف زمین و بویژه شامات را در قلب تاریخگذاری جهان قرار داده است و آن را نقطه پر جنبش تاریخ دانسته است. عرصه تاریخی جهان دارای تاریخ کهن است. جهان کهن سه بخش متمایز دارد که بر اساس معقول و معنوی تقسیم شده است و پیوستگی ذاتی و همگی پیرامون دریایی هستند که عامل پیوستگی آن ها است. دریای مدیترانه کانون همیشگی جهان کهن است. یونان آن کانون روشنی بخش تاریخ در این منطقه جای دارد و سپس در شام بیت المقدس را می بینیم که مرکز یهود و مسیحیت است و در جنوب مکه و مدینه مرکز اسلام. بخش شرقی آسیا یک منطقه است که از شمال الپ یک کران دیگر عرصه تاریخ جهانی شد ولی بخش شرقی در یگانگی فشرده خنثی ماند و وارد جریان تاریخ جهانی نشد. سرزمین های آن سوی شام نقطه آغاز تاریخ جهانی اند ولی این نقطه خود بیرون از تاریخ است نقطه پایان این جریان در غرب و نقطه پر جنب و جوش آن در پیرامون مدیترانه است (هگل ۱۳۸۵/۲۳۱).

د: جامعه شناسی تاریخی و جامعه شناسی باستانی جوامع مصر و شام و جزیره:

مصر و شام به عنوان پدیده ای که با تغییرات دائم سیاسی - اجتماعی و فرهنگی روبرو است مورد توجه محققان جامعه شناس و باستان شناس قرار گرفته است. از بین متقدمان ابن خلدون و مقریزی پیشگام تحلیل مسائل اجتماعی جوامع مستقر در تاریخ مصر و شام هستند در بین تحقیقات معاصر مانند نمونه کعبه در مباحث اجتماعی فی عالمی العرب و الاسلام است، وجه اهمیت جامع تاریخ مصر و شام از جهت باستانی و اولی شهرت آن در جهان است. بررسی روند باستانی این منطقه حاکی از تراکم جمعیت و ترافیک انسانی و تغییرات متنوع آن در این سرزمین است.

و مطالعات شهر شناسی اجتماعی - جامعه شناسی شهر در تاریخ مصر و شام:

۱. شهر نگاری و خطط نگاری در مصر:

شهر نگاری و خطط نگاری از نقاط شروع تاریخ اسلام در ادوار مختلف است و دارای پیشینه در تاریخ ایران عرب قبل از اسلام است (جواد علی صص). کاربرد واژه خطط از اصطلاحات شهر سازی اسلامی است که به مصر بصره و کوفه در نیمه قرن اول هجری می رسد که هیشم بن عدی خطط کوفه و بصره را نوشت و بو زکریا ازدی صاحب تاریخ موصل کتاب القبايل و الخطط را تدوین کرد و این به معنی حفظ منازل عرب در رزمین است. در ابتدا این نگارگری ریشه در امر فتوحات دارد که پدیده متعلق قرن نخست است. حرکات تالیف تاریخ شهرها و تاریخ محلی به کار ازرقی ۲۲۲ه و وهب بن منبه ۱۱۰ه و اخبار مدینه ابن شاذان واسطی ۲۱۰ه و اخبار بصره عمر بن شبة ۲۶۴ه و تاریخ مکه فاکهی می رسد (سرگین ۱۹۸۳/۲۰۶). متون تخصصی شهر نگاری پس از اسلام با یعقوبی در البلدان شکل گرفت که آغاز گر شهر نگاری و توجه خاص به خطط و مسالک و منافات آن گذرها و اوقه و شوارع است. یعقوبی در مورد بسیاری از شهرهای جهان اسلام (رقولوز) با شهر از جهت محله و شوارع و... را آورده است. و نکته در پیشوایی یعقوبی و مسعودی مدرسه ایران شهر و محله نگاری است که از علم اخبار البلدان یاد کرده اند و یعقوبی از آغاز تاریخ نگاری با شهر نگاری مرتبط است. این علم را از آغاز جوانی وقتی در پی استقرار اخبار شهرها بوده است و با اسفار فراوان بدست آمده و آموخته است که با جدا شدن اخبار بلدان از تاریخ، تکامل یافته است. بلاذری نیز به همین شیوه رفته اما تاریخ و شهر نگاری و محله در هم است (مصطفی ۱۹۸۳/۱/۳۴۷). با این وجود برخی محققان به شکل گیری نهاد شهر نگاری در تاریخ در مصر معتقدند. ناصر خسرو در سفرنامه به مصر، حاره راه معنی محله گرفته است و می رسد مصر ده حاره دارد. این کار در مصر با تخطیط فسطاط شکل کلامیک پیدا کرد و اهتمام به خطط مص و قطایع آن در عهد طولونی و فاطمی توسعه یافت و اوج آن در اثر مقریزی المواقظ و الاعتبار فی ذکر الاماکن الاثار است. سلسله کاربرد واژه در مصر با ابن عبد الحکم ۲۵۷ در وصف خطط جیزه فسطاط و اسکندریه شروع شد و با کنذی (۳۵۰) و با قضاعی (۴۵۵) ادامه یافت و با محمد بن برکات (۵۲۰) و شرف الدین محمد (۵۸۸) در کتاب النقط بعجم ما اشکل من الخطط و کار قاضی ابن المتوج که قبل مقریزی خطط مصر را ثبت کرد. قرن هشتم به اوج خود رسید. و با مقریزی به شکال نهایی رسید و تا قرن نهم هجری رشته خطط نگاری در زیر مجموعه تاریخ محلی استمرار یافت (دانشنامه جهان اسلام ترجمه مقاله گاستون ویت).

۲- شهرنگاری و خطط نگاری در شام:

خطط نگاری در شامات از موسی بن سهل بن قادم ۲۶۱ هـ نویسنده کتاب من نزل فلسطين من صحابه در شروع تاریخ محلی شام یاد کرده اند و احمد بن محمد ۲۵۷ نویسنده تاریخ الحمصیین و الخولانی ۲۷۰ نویسنده تاریخ داربا و الحمصی ۳۲۴ نویسنده تاریخ حمص و القشیری ۳۳۴ نویسنده تاریخ رقه سرگزین (۱۹۸۰/۲۱۲). شهر نگاری شامات با تاریخ دمشق ابن عساکر به اوج توسعه رسید.

ژرارد ایم شرق شناسی تاریخ با شرایط هابزی- کاربرد نظریه سیاسی در تاریخ مصر و شام و جزیره قلب خاور میانه:

یکی از موارد مهم کاربرد نظریه در تاریخ استعمال نظریه سیاسی هابز در وضعیت حاکم بر جوامع است. برخی محققان کاربرد اندک مساحت این فرضیه را در خاور میانه بویژه شامات نشان دهند. خاور میانه بویژه قلب آن به بحث موصوفه (۱۹۶۰) به بعد نمونه مورد مطالعه (case study) محافل اکادمیک اروپا و شرق شناسی است. و در محل آرایه تئوریها و فرضیه و جنگ اکادمیک در رد و نقد و اثبات آن است. یکی از موارد این آرایه پردازی در تاریخ شهر و شام و جزیره که اصل خاور میانه است بوسیله یکی از نویسندگان معاصر اروپایی است که کشیده تاریخ این منطقه را بیرون از فرضیه های هابزی و شرق شناسی بررسی کند. در تحلیلی ریح و سلاطین خاور میانه در نیمه دوم قرن بیستم یک سوال را باید مطرح کرد و این که پیش داوری در بررسی مسایل آن بر اساس شرایط هابزی حاکم بر خاور میانه است و نام آن برابر با جنگ دائم است و این کتاب در نظر دارد با بررسی سری نمونه های خاص (case) و در نظر گرفتن عوامل و شرایط دخیل در این نمونه ها که موجب جنگ در این منطقه شده است درستی برداشت خاص را مورد بررسی قرار دهد (ادوارد ۱۳۹۰/۱).

مسئله اهل ذمه یهود مسیحیت اقباط ارمنه در تاریخ مصر و شام و جزیره:

الف: پراکندگی مسیحیت در شامات و جزیره:

کتاب الدیارات اسامی بسیاری از مراکز مسیحی با عنوان دیر در شام و جزیره را آورده است. مهمترین کار شرقی در این زمینه که پراکندگی مسیحیت را نشان می دهد از ابی الفرج اصفهانی است او ۴۷ دیر در جزیره و شام را سراغ کرده است (ابو الفرج ۱۹۹۱/اصصص).. مقریزی نیز ضمن تعریف دیر نزد نصاری از دیر های مصر یاد نموده است. از جمله آن ها ویژگیهای دیر ها را ذکر کرده اند از جمله دیر های مختص به زنان دیر النسا در کنار کنیسه مریم در دمشق و دیر هنه در کوفه و دیر البنات در طرابلس

و دیر المعلقه در مدينه مصر و از سویی دیر های دوره جاهلیت را نام برده اند و از جمله دیر های عبادی اجتماعی که محل ضیافت و کار های دیگر هم بوده اند مانند دیر مر یحنا در تکریت (لا یخلو من المتطربین و الممتزھین...) و دیر حابر در غرب دجله مشور به محل میخواری و والدیر الاعلی در موصل... و در متون جغرافیایی تاریخی مسئله کسب خراج از دیرها آمده است. و ادبیات گسترده ای از قرن دوم در معرفی دیر ها بوجود آمده که از جمله مهمترین آن ها کتاب الدیارات شابستی ۳۸۸ است که در خدمت دولت فاطمی عزیز بن المعز بود. و دیر های مصر را ذکر کرده است. ابوالفرج دیر اعلی در موصل و مراسم مسیحی آن را ذکر کرده است (همان/۱۴) دیر النوار در عموریه - دیر بولس در رمله - دیر دیر جالیق در تکریت - دیر حنظله طایی در جزیره - دیر الخصیان در غور بلقا بین دمشق و بیت المقدس - دیر الیافه در رها - دیر زکی در رها - دیر سعد در غرب موصل - دیر صلیب در حوله - دیر نزدیک غوطه - دیر عدس در شام - دیر العذارى بین موصل و رقه - دیر بولس در حومه دمشق - گزارش های پراکنده از پراکندگی اهل کتاب در مصادر هست. یعقوبی می نویسد: عبدالملک با مصعب بن زبیر در نزدیک دیر جاثلیق در ۷۱ هجری در دوفرسخی انبار جنگید (یعقوبی / ۲ / ۲۶۵).

ب: پراکندگی جراحمه:

از مسایل سیاسی اجتماعی شامات بویژه در نریان وجود ریم و نژاد جراحمه که از دوره فتوحات در اختیار بیزانس و بین مسلمانان در شامات و بیزانس بود و سپس به تدریج در دوره اموی و عباسی واژه جراحمه مورد استفاده قرار گرفته است که با برخورد اید بن عبد الملک در ۹۵ شروع شد. در این عصر واژه را هم ارز احامره - اساوره و زط و جراحمه و نبطی و سحره دانسته اند. و در منابع رومی پیرو بطریق انطاکیه و مونوفیزیت معرفی شده اند و در منابع اسلامی از آن با عنوان علوج شامات یاد شده که در کوهستان آمانوس محدود شدند و مارونی ها را از آن ها دانسته اند (کرد علی / ۱۱۸ / ۱ - سجادی / ۱۷ / ۱۳۹۴ / ۶۵۲). تحقیقات در مورد این گونه واژه های اقلیت دینی و سیاسی در شامات و جزیره همچنان پویا است.

ج: پارادایم نقش اهل کتاب در تحرکات مصر و شام و جزیره:

پارادایم دوسویه ای در تاریخنگاری مصر و شام و جزیره در تاریخنگاری معاصر شکل گرفته است که به شکل یکسان در شرق و غرب عمل می کند و نمونه ای از کاربرد نظریه در تاریخ، تاریخ مصر و شام

و جزیره در مسئله دخالت یهود و نصاری در تاریخ این منطقه است (رجوع شود به مقاله مولف کاربرد نظریه در تاریخ بوسیله فیلسوفان و مورخان) که تاریخ آن بارها مورد تهاجم و دستکاری و خیانت قرار گرفته است. پراکندگی یهود در مصر و شام و جزیره و بسیاری از نقاط جهان اسلام از جمله جزیره العرب بواره موجب انحراف در تاریخنگاری بویژه در نگارش تاریخ دهه های نخستین قرن هجری بوده است. بسیاری از نویسندگان معاصر تاثیر اهل کتاب را به صورت پارادایمی در آورده اند بر مبنای ان اصالت گزارش های مصادر نخستین را مخدوش و بی اثر سازند. آن ها در پند پارادایم گرفتارند که باری از شرق شناسان برای مخدوش ساختن اصالت اسلام و تاریخ اسلام و پیامبر و کتاب آن ها را بکار بسته اند. تولید صحابی ساختگی و وارد کردن و تاثیر زاید الوصف چهره های مانند عیسی و اله من سبا در تاریخ مصر از نمونه های آشکار کاربرد نادرست نظریه در تاریخ است. دخالت اهل کتاب مانند ذوات امویان و بنی مروان در نوشتن تاریخ صدر اسلام از مسایل مطرح در تاریخنگاری اسلام است. واژه "دس" به معنی دستکاری و تحریف در کلمات ائمه شیعی از جمله امام حسن ع بکار گرفته است. آن معاویه دس فی احادیث ابی (یک نمونه از پناه بردن به نصاری، کار شبیب از خوارج در ۷۵ هجری است. او در دارا و موصل و منطقه بزرگی از جنوب تا شمال عراق و تا اذربایجان دست کشید و رعب و وحشت در قلوب مردم انداخت. او از حمایت نصاری آن جا برخوردار شد و در بیعه السبت فرود آمد و مورد پشتیبانی و تقدیر قرار گرفت. مصادر پناه بردن او و گروه اش به دیرهای باری را گزارش کرده اند (المصری ۱۹۷۹/۳۵۷ ← طبری ۲۵۲/۶ - ابن اثیر ۴/۴۱۵ - ابن کثیر ۱/۱۵۰). بسنده معاصر عرب این داستان ها را برای اثبات عقاید خودش به کار گرفته است. او از تاریخ خوارج نقل می کند نصاری در شرق اسلامی در سایه و تحت پوشش خوارج باقی ماندند و تحرکات آن ها را هدایت می کردند (المصری ۱۹۷۹/۳۵۸ ← گوستاو لویون - ۲۳۵). امویان مانند خوارج و بنی مروان در برخی موقعیت ها در جنگ به کنیسه و دیارات پناه برده اند از جمله مروان حمار آخرین خلیفه اموی که به بوسیر مصر گریخت به کنیسه ای پناه برد و زنان و خانواده خود را در آن جای داد و خوارج هم که در جنگ با امویان بودند پناه بردند و مواردی در مورد سایر نیرو های جنگ داخلی در مناطق عربی هست که به مراکز یهودی و مسیحی در مصر و شام و جزیره پناه برده اند و صرف پناه بردن به این مناطق دلیل بر دخالت اهل کتاب در حوادث صدر اسلام نیست. حجم کمی حضور یهود و نصاری در منطقه بویژه در مصر در گزارش مقریزی آمده است. او با ذکر: کناس الیهود از یازده کنیسه یهود و حدود ۸۰

کنیسه نصارای با گرایش های ان ها در مصر با تاریخ ان ها یاد کرده است (مقریزی ۱۹۹۸۳/۷۰۶) و به دیانت قبط قبل مسیحی شدن (همان ۷۳۸) مفصل اشاره کرده است و دیارات نصاری در مصر ۸۱ مورد را بیان کرده است که پنج دیر ویژه بانوان است (همان ص ۷۸۷ تا ۸۰۹) دکتر زبیده محمد عطا کتابی با عنوان تاریخ سیاسی یهود مصر ۲۰۱۰ نوشته است و ضع یهود از قرن هیجده تا بیست در مصر را بررسی کرده است. این کتاب استمرار تاثیر اهل کتاب در حوادث مصر را نشان داده است.

علم کنوز، المطالب:

از کلیات تاریخ مصر که به صورت فلسفه و از کلیات عقلی تاریخ مصر شده است علم کنوز یا مطالب است و آئینده از مطالبه گویند. از اولین ولایه تا ولایه اموی و عباسی و بویژه ابن طولون از مطالبیه در استخراج کنوز استفاده کردند. و ایه ۲۶ سوره شعرا به ان تطبیق داده شده است، (فاخر جناهم من جنات و عیون کنوز) در مصر کنوز سف و مملک پیش از او و بعد اودر روایتی علم کنوز به اشاراتی به پیامبر نسبت داده شده است. پیامبر رسالت به طائف از قبری گذشت و فرمود این قبر ابی رغال است و با عصای طلا دفن شده است و اگر ان را لمس کنید عصاره را با او می یابید چنین کردند عصای طلا با او را بیرون آوردند. مورخان مصری این چند روایت را ساره رساله ص قلمداد کرده و ان را اصل در جواز جستجو در قبور و تفحص در کنوز قرار داده اند. در سده روم وقتی مصر و شام را ترک کردند محل کنوز را علامت گذاری کردند و علم ان را با خود بردند.

تاریخنکاری حضرت علی ع از مصر وشام: مظلومیت علی در تاریخ مصر: انتقال پایتخت از مرکز به جزیره:

از کلیات تاریخ مصر دیدگاه خاص حضرت علی ع و نامه های تاریخی او در مورد مصر وشام و جزیره است از جمله نامه تاریخی او در مورد مردم مصر به مالک است این نامه چهار جنبه بطری مردم و فرهنگ و تمدن مصر را نشان می دهد. از کلیات تاریخ مصر وشام حضور تاریخنکار حضرت علی ع است که اخبار او دارای معرفت شناسی خاص است. تاریخ مصر وشام و جزیره را انتقال پایتخت از حجاز به کوفه با ابتکار حضرت علی ع برای حفظ اتحاد جهان اسلام و توسعه متعادل قدرت و حفظ مصر وشام آغاز شد و بیشترین حجم گزارش تاریخی در موقع حادثه در چندین خطبه و نامه نگاری سیاسی حضرت با والیان و کارگزاران شهرهای اسلامی مصر وشام و جزیره است. تدبیر در این مواد تاریخی که در سنگ بنای نخست تاریخ مصر وشام و جزیره وجود دارد حکایت از نوع ویژه

تاریخننگاری است. این مواد از سویی شاهکارهای ادبیات سیاسی عرب است و از طرفی اسناد تاریخی تشیع است. در عین حال و با توجه به حجم انبوه آن کمتر به عنوان تاریخننگاری و معرفت تاریخی مورد توجه قرار گرفته است و تاریخ مصر و شام و جزیره بین دیدگاه های شرق شناسی و تاریخننگاری کلاسیک تسنن صری و شامی است. بیشتر مورخان مکتب شام در ادوار مختلف بویژه ایوبی و مملوک پیش اموی دارند و از بیان مثالب امویان استکفاف ورزیده اند. محققان باید به معرفت شناسی تاریخی حضرت علی ع و نوع تاریخننگاری او توجه کنند و رویداد هایی که بین کوفه و دمشق و مصر ح از رخ نامت را به چهار چوب متون به جا مانده از حضرت علی ع تصویر کنند. تاریخننگاری حضرت علی ع از صحنه تاریخننگاری مصر و شام و حجاز حذف شده است حتی دانشجویان امروز بر سر تحقیقات در مورد حوادث بین سال سی و شش تا چهل هجری به دور نمای آن ها هم توجه ندارند. سقوط مصر برور مالک و محمد ابن ابی بکر از لحظات تاریخی مصر و شام است که در بررسی ارتباطات پیوند تاریخ منطقه قابل تأمل است. این تغییر استراتژیک پایتخت از حجاز به جزیره حاکی از اهمیت سابق الجزیره نسبت به مصر و شام و در نتیجه نسبت به تغییرات تاریخ جهان است. انتقاد بردار رهین آمیز حسن مونس از مواضع و ابتکارات سیاسی اجتماعی دولت چهار ساله حضرت علی در بهر حال انتقاد پایتخت به کوفه، استمرار اموی نگاری در تاریخ اسلام است که سعی در تخریب و انکار ابعاد شخصیت علمی و سیاسی مذهب و اجتماعی حضرت علی ع داشته است. برخی محققان مراکزی که نام مقدس ائمه شیعه را دارد نا آگاه از مواضع افرادی چون مونس برای او بزرگداشت هم می گیرند و او را حامی اهل بیت معرفی می کنند. مونس پرورده خاورشناسی است و اعتقادی به مواضع سیاسی تسنن وسیع ندارد. چنانکه بررسی ظهور و سقوط دول در مصر شام در این پژوهش بنیادی نشان میدهد، تحولات مثبت و منفی مصر و شام تابع دقیقی از تحولات جزیره است و از صدر اسلام تا کنون روند تحولات جهانی و توسعه تاریخی جهان از جزیره شروع شده است و چنانکه تاریخ جهان معاصر هنوز در حال توجه به این مطلب است که یکی جهانی اول از جزیره آغاز شد.

تاریخننگاری قرآن از وضعیت فتنه در مصر و شام و جزیره - پارادایم اموی فتنه:

الف: امویان شام الشجره الملعونه در قرآن:

از جمله کلیات تاریخ مصر و شام که هیچ مورخی نمی تواند از آن چشم پوشی کند و همه مورخان

مصری و شامی دوره کلاسیک به طور مشیع به آن پرداخته اند، بیان قرآن از احوال و مردم این منطقه و بیان قاعده کلی در تاریخ مصر و شام و جزیره است. تاویل و شان نزول و اسباب نزول ایاتی از قرآن بر مکان ها و زمان ها و اشخاص و سلسله های این منطقه است. و مفسران بزرگی آن ها را ذکر کرده اند و ساسیت تاریخی قرآن به طغیان های بشر در این منطقه را نشان داده اند. از مهمترین آن ها طغیان اموی و اذئاب در شامات است. تشاجر و نزاعی که از مصر و حجاز شروع شد و شام و جزیره در آن شکل گرفت، با تمثیل شجره در قرآن وصف شده است. بهشتی که پیامبر ص با اسلام تاسیس کرد با تشاجر تبدیل به جهنم شد. بهشت منزل موافقت و جهنم منزل نزاع و مخالفت است. و وقتی شاخه های درخت روی آسمان و استقامت و موافقت باشند وضعیت ارامش است اما وقتی شاخه های درخت از اعصاب خارج شوند راه کجروی و طغیان پیشه کنند شاخه به صورت نا متعادل به هم می پیچند و وضعیت جهنم بوجود می آید. درخت اقوام در صدر اسلام نیز از همین قاعده و تمثیل قرآنی پیروی کرد و قرآن با احاطه به تاریخ نویسد این شجره اقوام و ملل ملعونه شد زیرا از حالت اعتدال و استقامت خارج شد و این خروج از استقامت با طمأنینه آغاز شد و با تشاجری که نزاع مردم مصر را با نزاع حجاز مرتبط می کرد پیچید و و متشاجرین چنان شدند که کلام برخی از آن ها در کلام برخی دیگر در مخالفت و نزاع در هم آمیخت و این تشاجر با تشاجر دیگر تشاجر بود از این وضعیت با بدست گرفتن قدرت فوجات سود جویان و منبر که در تاریخ تشکیلات اسلامی نماد قدرت است را در اختیار گرفت و رویای پیامبر در خصوص منبر محقق شد. معاویه در خصوص منبر (قدرت اسلامی) طغیان کرد و احادیث پیامبر در مورد تبدیل خلافت و تشاجر منبر به تخت سلطنت را محقق ساخت. روایت تبدیل منبر به تخت سلطنت در نوشته های سیاسی و تاریخی کیلانی از جمله در چند کتاب تاریخ الخلفاء و الاحکام السلطانیه کم نیست. و معاویه وقتی منبر قدرت خلافت از حجاز به منطقه رومی منتقل کرد و در مرکز فتنه قرار داد که فتنه یهود و نصاری در این منطقه بوز ریشه دار و فعال بود. این انتقال قدرت از حجاز به شام بوسیله معاویه در حالی که قدرت به جزیره منتقل شده بود، باعث در هم تنیدگی فتنه و شکل گیری وضعیتی شد که می توان آن را پارادایم اموی فتنه نام نهاد.

ب: فتنه ابدی در مصر و شام و جزیره:

تشاجر و نزاع پیوسته بین شام و جزیره و مصر از مشهورات ثبت شده در تاریخ اسلام است و واژه فتنه و

امویان ریشه های نزاع و تشاجر در تاریخ اسلام است که پیش از ظهور اسلام با تخصم بنی امیه و بنی هاشم شروع شد و در مقابل پیامبر و خانواده او قرار گرفتند این تشاجر با ظهور اسلام گسترش یافت و شاخه های درخت فتنه با مسئله جانشینی درخت درهم تنیده بسیار بزرگی در منطقه یهودی نشین و مسیحی نشین سامات شدو با مهاجرت گسترده قبایل اموی به سامات ماندگاری پیدا کرد. معاویه مصر و شام و حجاز را برای دولت حضرت علی ع تبدیل به جهنم کرد. قران درایه شصت سوره اسرا از وضعیت خاصی در تاریخ بنی سامات و جزیره و مصر پرده برداشته است. این سه منطقه از جهان نقطه تراکم و تلاقی جمعیتی جهان با بالاترین حد پیچیدگی سیاسی و ژئوپلیتیکی و اقتصادی و مذهبی است که احاطه به آن از توان عقل انسان بیرون است. احاطه به ناس در سامات در وضعیت فتنه محال است. در تحقیقات تاریخی و سیاسی و ژئوپلیتیکی پسند شده است. معاصر هم امکان احاطه به ناس و ارایه طرح جامع و انجام اقدام مشترک محال اعلام شده است. آخرین تحقیقات معاصر در سپتامبر ۲۰۱۶ حاکی است که در این منطقه معلوم نیست چه کسی چه کسی است و به کسی دنبال چه چیزی است. این وضعیت را می توان پارادایم اموی تاریخ دانست. که براساس شباهت تاریخ به تاریخ مانند شباهت اب به اب یا تالیس دولت اسلامی در رقه دولتی استشرافی این دولت ریشه ایجاد در اموی در جزیره است که مصر و شام و حجاز و سامات را دچار فتنه کرد. که با طغیان معاویه و خوارج و ناصبه و سحر علی ع آغاز شد. و به کشتار عظیم و جنگ داخلی گسترده مسلمانان ختم شد. طبری ضمن نقل روایت مربوط به شجره ملعونه و تاویل آن به بنی امیه از ذکر نام آنان خوداری کرده است و به ذکر بنی فلان اکتفا کرده است و این شیوه تفسیر و تاریخنگاری طبری بر اساس جمع بین غث و ثمین و از شگفیهای دار او است. این نصبت با ذکر احاطه بالناس شروع شده است. احاطه خداوند به مردم در منطقه ای که معاویه و امویان آن سرزمین نزاع و تشاجر تبدیل کردند. وضعیت اموی از وضعیت های شناخته شده در تاریخ است و قران بیان حقیقت این واقعیت تاریخی را ذکر کرده است. مطالعه تاریخ این سه منطقه پیدایش فتنه همزمان با حاکم این وضعیت و پارادایم اموی را نشان می دهد و تثبیت می کند. تاویل لغوی شجره به تشاجر و نزاع در وضعیت بهنمی است که بر سه حوزه مصر و شام و جزیره در عصر اموی حاکم شد. وضعیتی که سراسر دولت اموی در مصر به فتنه های پیاپی و قتل و ترور و نزاع و تشاجر اقوام کشید و در جزیره هزینه امویان و دولت ها و قبایل فقط صرف نزاع شد و در شام نیز تشاجر کار را بر امویان هم تنگ کرد و سرانجام امویان در گرداب نزاع مصر و جزیره نابود شدند. تاویل شجره ملعونه به پارادایم اموی ربطی به شیعه و سنی و سایر فرق و فقط دین اسلام و یهود و مسیحیت ندارد و مسئله ای انسانی و جهانی است. قران در مسئله مورد نزاع از موضع شناخت همه

قرار گرفته است. و در قرن بیست و یکم هنوز موعود گرایی بر رفتار بسیاری از جریان های منطقه حاکم است.

استراتژی باستانی ایران در برابر جزیره و مصر و شام و سوریه:

امپراطوری هخامنشی برای این منطقه به قرارداد با ساکنان بومی استان اریایه (عربستان - اردن - سوریه) که سرزمینی در امپراطوری خود از فرات تا جنوب شرقی بین النهرین بود روی آورد و از دو سوریه (سوریه - آشور) با عنوان سوریه خالی در آن سوی فرات و سوریه میان رودان در متون معاصر هخامنشی یاد شده است. امپراطوری اعراب را برای کنترل مصر و لیبی و لشکرکشی به در مدیترانه به کار گرفت. بود سوریه به راهی که مسیر حرکت او از غزه به مصر را فراهم کردند پادشاه داد و مسولیت دو راه بسیار هم ارتباطی و بیابانی خود یکی راه بابل به سوریه در موازات فرات و دیگری راه سوریه به مصر در طول مدیترانه را به متحدین عرب خود سپرد و سیاست دوستی با اعراب به خلاف اشوریان را در پیش گرفت. و دولت معاصر شلیم خارج از انوره است (توین بی / ۱۳۸۸/ ۱۳۷).